

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Młodzieżowe Uniwersytety Matematyczne

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

---

**Program zajęć wyrównawczych z matematyki
w ramach projektu „Młodzieżowe Uniwersytety Matematyczne”
na okres od 14.12.2010r. do 30.06.2013r
w Liceum Ogólnokształcącym im. ks. Stanisława Staszica
w Zespole Szkół Nr 2 w Hrubieszowie**

Projekt realizowany przez Uniwersytet Rzeszowski w partnerstwie z Uniwersytetem Jagiellońskim oraz Państwową Wyższą Szkołą Zawodową w Chełmie

Centralne Biuro Projektu, Uniwersytet Rzeszowski ul. Rejtana 16a, 35-959 Rzeszów tel. 17 8721304, faks 17 8721281

I. WSTĘP

Statystyczny uczeń klasy trzeciej gimnazjum z województwa lubelskiego rozwiązujący arkusz standardowy uzyskał na egzaminie gimnazjalnym w części matematyczno-przyrodniczej 23,85 punktu, co stanowi 47,70% punktów możliwych do uzyskania. Środkowy uczeń rozkładu uporządkowanego rosnąco uzyskał 23 punkty (mediana). Najczęstszy wynik (modalna) to 19 punktów. Najniższy wynik na egzaminie to 1 punkt, a najwyższy to 50 punktów.

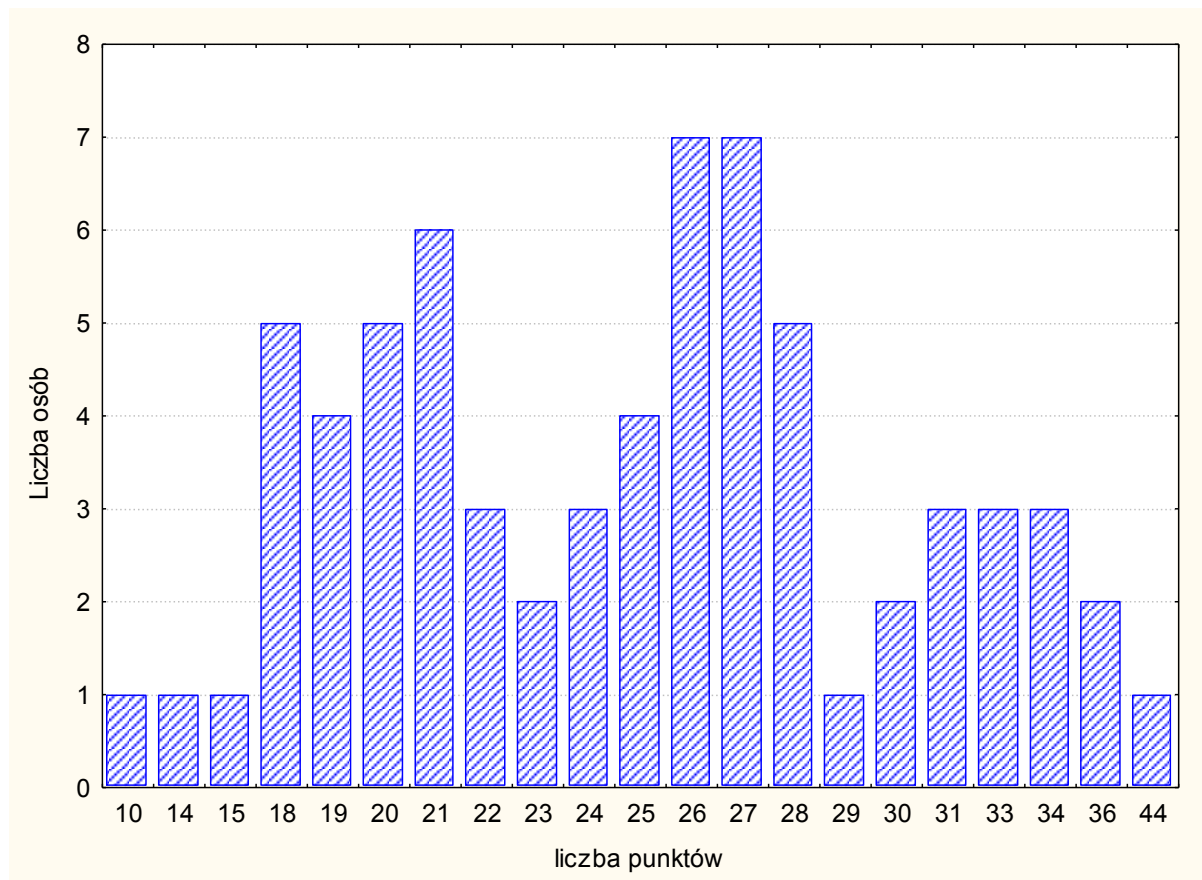
W rekrutacji do zajęć wyrównawczych w ramach projektu „Młodzieżowe Uniwersytety Matematyczne” w Liceum Ogólnokształcącym im. ks. Stanisława Staszica w Hrubieszowie wzięło udział 69 osób. Uczniowie ci uzyskali na egzaminie gimnazjalnym w części matematyczno-przyrodniczej średnio 25 punktów, co stanowi 50% punktów możliwych do uzyskania. Jest to wynik stosunkowo nieznacznie wyższy od wyniku województwa lubelskiego. Środkowy uczeń rozkładu uporządkowanego rosnąco uzyskał 25 punkty (mediana). Najczęstszy wynik (modalna) to 26 i 27 punktów. Najniższy wynik na egzaminie to 10 punktów, a najwyższy to 44 punktów.

Tabela 1. Podstawowe miary statystyczne dotyczące części matematyczno-przyrodniczej egzaminu gimnazjalnego.

Podstawowe miary statystyczne	Województwo lubelskie		Liceum Ogólnokształcące w Hrubieszowie	
	punkty	procent	punkty	procent
Średni wynik	23,85	47,70	25	50
Mediana	23	46	25	50
Wynik najniższy	1	2	10	20
Wynik najwyższy	50	100	44	88
Odchylenie standardowe	9,59	19,19	5,92	11,84

Rysunek 1 przedstawia liczbę uczniów Liceum Ogólnokształcącym im. ks. Stanisława Staszica w Hrubieszowie, którzy uzyskali na egzaminie

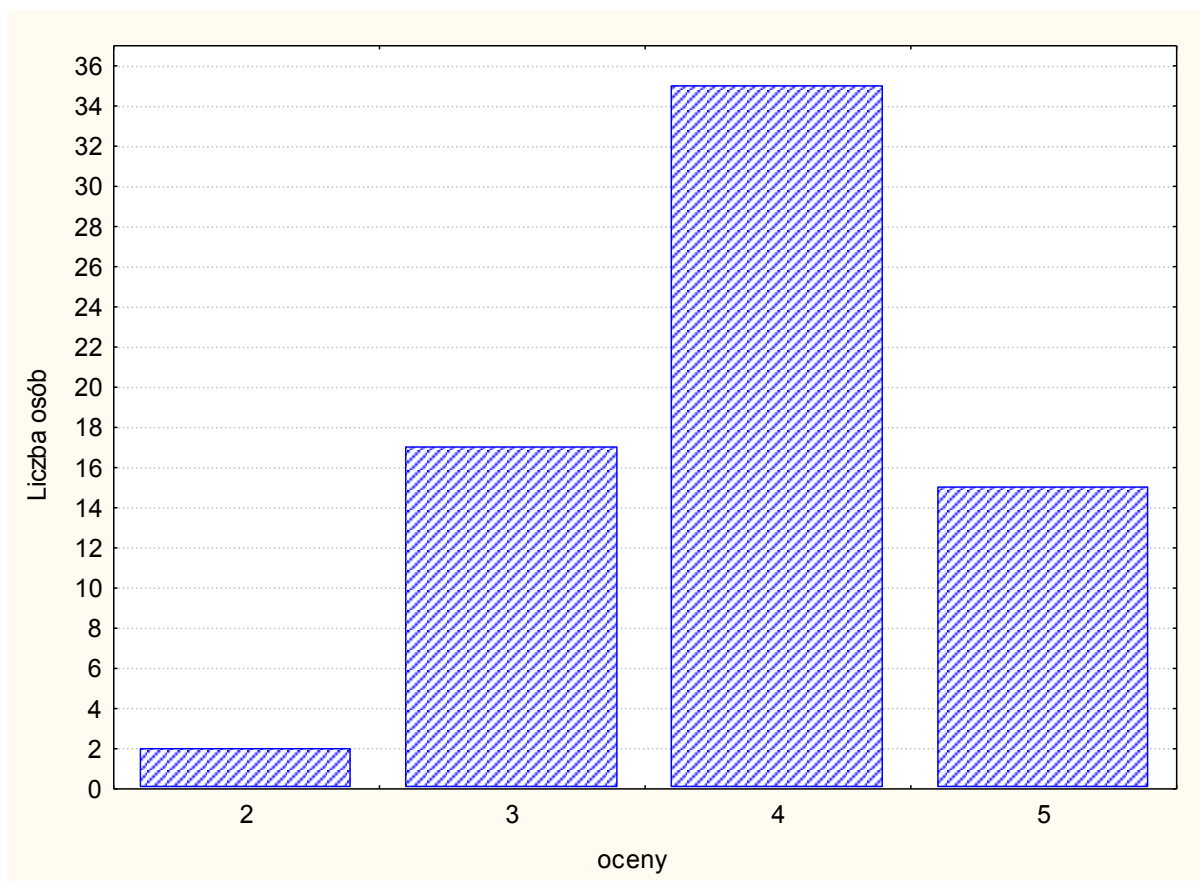
gimnazjalnym w części matematyczno-przyrodniczej określoną liczbę punktów, od 10 do 44.

Rysunek 1. Rozkład wyników gimnazjalistów Liceum Ogólnokształcącego im. ks. Stanisława Staszica w Hrubieszowie rozwiązujących arkusz GM-1-102.

Rozkład wyników uczniów z Liceum Ogólnokształcącym im. ks. Stanisława Staszica w Hrubieszowie jest lekko przesunięty w stronę niższych wyników, z modalną wynoszącą 26 i 27 punktów.

Uczniowie biorący udział w rekrutacji do zajęć wyrównawczych w ramach projektu „Młodzieżowe Uniwersytety Matematyczne” w Liceum Ogólnokształcącym im. ks. Stanisława Staszica w Hrubieszowie byli oceniani także pod względem ocen końcowych z matematyki w gimnazjum. Średnia ocena dla tych uczniów to 3,91. Nie było uczniów z oceną celującą. 2 uczniów uzyskało ocenę dopuszczającą, 17 uczniów uzyskało ocenę dostateczną, 35 uczniów uzyskało ocenę dobrą i 15 uczniów uzyskało ocenę bardzo dobrą.

Rysunek 2. Rozkład ocen końcowych z gimnazjum uczniów Liceum Ogólnokształcącego im. ks. Stanisława Staszica w Hrubieszowie.

Rozkład końcowych ocen gimnazjalnych uczniów z Liceum Ogólnokształcącego im. ks. Stanisława Staszica w Hrubieszowie jest jedno modalny, z modalną wynoszącą 4 (Rysunek 2).

Na podstawie analizy wyników egzaminu gimnazjalnego uczestników zajęć i podań uczniów chętnych do wzięcia udziału w projekcie „Młodzieżowe Uniwersytety Matematyczne” został opracowany program zajęć wyrównawczych z matematyki.

Realizacja tego programu umożliwi utrwalenie wiadomości opisanych w podstawie programowej i standardach wymagań egzaminacyjnych.

II. CELE EDUKACYJNE

1. Cele ogólne:

Zajęcia wyrównawcze z matematyki mają za zadanie:

- wyrównanie poziomu wiedzy i umiejętności uczniów;
- przygotowanie uczniów słabych do obowiązkowej matury z matematyki;
- motywowanie uczniów do podnoszenia poziomu wiedzy.

Opracowany program zajęć wyrównawczych ma na celu :

- a) zniwelowanie luk w wiadomościach i umiejętnościach matematycznych uczniów słabych
- b) zdobycie wiadomości i umiejętności opisanych w podstawie programowej i w standardach wymagań egzaminacyjnych;
- c) powtórzenie i utrwalenie przez uczniów wiadomości i umiejętności nabytych w gimnazjum i liceum;
- d) wykształcenie umiejętności budowania modeli matematycznych w odniesieniu do różnych sytuacji życiowych i stosowania metod matematycznych w rozwiązywaniu problemów praktycznych.

2. Cele szczegółowe:

I. Zbiór liczb rzeczywistych i jego podzbiory. Działania w zbiorze liczb rzeczywistych i ich własności

Uczeń:

- zna pojęcie liczb pierwszych i złożonych, cechy podzielności liczb naturalnych oraz jak znajduje się NWD i NWW liczb naturalnych;
- potrafi wykonywać się działania na ułamkach;
- potrafi wyznaczyć rozwinięcia dziesiętne, przybliżenia liczb;
- zna prawa działań w zbiorze liczb rzeczywistych;
- umie szacować wyrażenia liczbowe, określać, czy wynik obliczeń jest liczbą wymierną;
- umie stosować pojęcie procentu i punktu procentowego;

- potrafi wykorzystać pojęcie wartości bezwzględnej i jej interpretację geometryczną, rozwiązać proste równania i nierówności z wartością bezwzględną;
- umie obliczyć potęgi o wykładnikach wymiernych i stosować własności działań na potęgach o wykładniku wymiernym i rzeczywistych;
- umie obliczyć pierwiastki, w tym pierwiastki stopnia nieparzystego z liczb ujemnych, stosuje prawa działań na pierwiastkach arytmetycznych;
- zna wzory skróconego mnożenia $(a \pm b)^2$, $(a \pm b)^3$, $a^2 - b^2$, $a^3 \pm b^3$
- zna pojęcie logarytmu i umie zastosować w obliczeniach podstawowe własności logarytmu (wzór na logarytm ilorazu, iloczynu, potęgi).

II. Funkcje i ich własności

Uczeń:

- zna różne sposoby opisywania funkcji (graf, wzór, tabela, wykres, opis słowny);
- umie odczytać z wykresu funkcji: dziedzinę, zbiór wartości, miejsca zerowe, maksymalne przedziały monotoniczności funkcji;
- potrafi naszkicować wykres funkcji o podanych własnościach;
- umie opisywać, interpretować i przetwarzać informacje wyrażone w postaci wzoru lub wykresu funkcji;
- potrafi przesuwając równolegle wykres funkcji o dowolny wektor;
- umie przekształcać wykres funkcji przez symetrię względem osi OX, osi OY i początku układu współrzędnych;
- umie sporządzać wykresy funkcji liniowej;
- umie wyznaczyć wzór funkcji liniowej;
- potrafi wykorzystać interpretację współczynników we wzorze funkcji liniowej;
- znajduje równania funkcji liniowych, których wykresy są równoległe lub prostopadłe do danej funkcji liniowej;
- umie zastosować funkcję liniową do opisu zjawisk z życia codziennego;
- zna sposoby rozwiązywania równań i nierówności liniowych oraz układów równań pierwszego stopnia z dwiema niewiadomymi.

III. Funkcje trygonometryczne

Uczeń:

- zna definicje i umie wyznaczać wartości funkcji trygonometrycznych dla kątów ostrych w trójkącie prostokątnym;
- potrafi obliczać wartości funkcji trygonometrycznych dla kątów 30° , 45° , 60° ;
- zna podstawowe związki między funkcjami trygonometrycznymi kąta ostrego;
- znając wartość jednej funkcji trygonometrycznej, potrafi wyznaczyć wartości pozostałych funkcji tego samego kąta ostrego.

IV. Geometria płaszczyzny

Uczeń:

- zna i potrafi zastosować twierdzenie Talesa;
- umie skorzystać ze związków między kątem środkowym, wpisanym i kątem między styczną a cięciwą okręgu;
- zna twierdzenie o sumie kątów w trójkącie, nierówność trójkąta, twierdzenie Pitagorasa i twierdzenie odwrotne do twierdzenia Pitagorasa, twierdzenie o wysokościach w trójkącie, twierdzenie o środkowych w trójkącie;
- potrafi wykorzystać własności figur podobnych w zadaniach praktycznych;
- umie obliczać obwody i pola figur płaskich (trójkąta, koła, kwadratu, prostokąta, równoległoboku, rombu, trapezu);
- zna twierdzenie dotyczące pól figur podobnych.

V. Funkcja kwadratowa

Uczeń:

- zna definicję trójmianu kwadratowego i jego własności;
- umie wyznaczać wzór funkcji kwadratowej;
- potrafi wyznaczać miejsca zerowe funkcji kwadratowej;
- umie przedstawiać trójmian kwadratowy w postaci ogólnej, kanonicznej i iloczynowej;
- umie sporządzać wykresy funkcji kwadratowych i je przekształcać;
- potrafi wyznaczać wartość największą i najmniejszą funkcji kwadratowej w przedziale domkniętym;
- zna zasady rozwiązywania równań i nierówności kwadratowych, a rozwiązanie potrafi zapisać w postaci sumy przedziałów;
- umie wykorzystać własności funkcji kwadratowej do rozwiązywania zadań (w tym również umieszczonych w kontekście praktycznym).

VI. Geometria analityczna

Uczeń:

- zna sposób obliczania odległości punktów w układzie współrzędnych;
- zna metodę wyznaczania współrzędnych środka odcinka;
- potrafi zastosować informacje o równaniu kierunkowym prostej;
- umie zapisywać równanie prostej w postaci ogólnej;
- zna warunki na równoległość i prostopadłość prostych w układzie współrzędnych;
- potrafi przekształcać równanie okręgu do postaci kanonicznej;
- umie wyznaczać współrzędne środka i promień okręgu;
- potrafi zapisywać równanie okręgu o zadanych własnościach (np. stycznego do jednej z osi układu);

- zna metodę wyznaczania współrzędnych punktów wspólnych prostej i okręgu;
- umie określać wzajemne położenie dwóch okręgów opisanych równaniami.

VII. Wielomiany i wyrażenia wymierne

Uczeń:

- zna definicję wielomianu stopnia n jednej zmiennej;
- zna twierdzenie o równości wielomianów i umie je stosować;
- potrafi dodawać, odejmować i mnożyć wielomiany;
- zna pojęcie pierwiastka (w tym pierwiastka wielokrotnego) wielomianu;
- umie zastosować metody rozkładania wielomianów na czynniki (wyłączanie czynnika poza nawias, stosowanie wzorów skróconego mnożenia, grupowanie wyrazów);
- umie rozwiązywać równania wielomianowe;
- potrafi rozwiązywać zadania tekstowe prowadzące do równań wielomianowych;
- potrafi obliczać wartość liczbową wyrażenia wymiernego dla danej wartości zmiennej;
- umie skracać, rozszerzać dodawać, odejmować, mnożyć i dzielić wyrażenia wymierne;
- umie rozwiązywać zadania umieszczone w kontekście praktycznym, związane z proporcjonalnością odwrotną;
- potrafi rozwiązywać proste równania wymierne.

VIII. Ciągi liczbowe

Uczeń:

- zna definicję ciągu;
- zna sposoby opisywania ciągów (wzór ogólny, wykres);
- potrafi badać monotoniczność ciągu;
- zna definicję i własności ciągu arytmetycznego;
- umie stosować w zadaniach poznane wzory dotyczące ciągu arytmetycznego (n -ty wyraz ciągu, suma n początkowych wyrazów tego ciągu);
- zna definicję własności ciągu geometrycznego;
- umie stosować w zadaniach poznane wzory dotyczące ciągu geometrycznego (n -ty wyraz ciągu, suma n początkowych wyrazów ciągu, średnia geometryczna);
- zna pojęcie procentu prostego i składanego;
- umie rozwiązywać zadania dotyczące lokat i kredytów.

IX. Rachunek prawdopodobieństwa

Uczeń:

- potrafi zliczać obiekty w prostych sytuacjach kombinatorycznych;
- zna zasadę mnożenia i umie ją zastosować;
- umie przedstawiać pewne sytuacje kombinatoryczne na grafie w postaci drzewa i posługiwać się nimi w rozwiązywaniu zadań;
- potrafi określać zbiór zdarzeń elementarnych danego doświadczenia losowego, określać jego moc oraz określać zdarzenia elementarne sprzyjające danemu zdarzeniu;
- zna własności prawdopodobieństwa i umie je stosować w rozwiązywaniu zadań;
- zna „klasyczną definicję prawdopodobieństwa”;
- umie rozwiązywać zadania z zastosowaniem „klasycznej definicji prawdopodobieństwa”.

X. Elementy statystyki opisowej

Uczeń:

- wie na czym polega klasyfikacja danych statystycznych;
- potrafi obliczać średnią z próby, medianę z próby i odchylenie standardowe z próby i interpretować te dane statystyczne.

XI. Figury geometryczne w przestrzeni

Uczeń:

- zna wzajemne położenie prostych i płaszczyzn w przestrzeni oraz wzajemne położenie prostej i płaszczyzny;
- umie wyznaczać kąt między prostą a płaszczyzną;
- zna pojęcie kąta dwuściennego oraz pojęcie kąta liniowego;
- potrafi zastosować wiadomości o graniastosłupach;
- potrafi zastosować wiadomości o ostrosłupach;
- potrafi zastosować wiadomości o bryłach obrotowych.

XII. Powtórzenie zdobytych wiadomości i umiejętności

III. ZAŁOŻENIA PROGRAMU

1. Zniwelowanie luk w wiadomościach i umiejętnościach matematycznych uczniów słabych.
2. Zdobywanie wiadomości i umiejętności opisanych w podstawie programowej i w standardach wymagań egzaminacyjnych.
3. Powtórzenie i utrwalenie przez uczniów wiadomości i umiejętności nabytych w gimnazjum i liceum.
4. Wykształcenie umiejętności budowania modeli matematycznych w odniesieniu do różnych sytuacji życiowych i stosowania metod matematycznych w rozwiązywaniu problemów praktycznych.

IV. REALIZACJA ZAŁOŻEŃ PROGRAMOWYCH

1. Organizacja zajęć

Zajęcia będą odbywały się według wcześniej ustalonego harmonogramu zajęć wyrównawczych dla poszczególnych grup. Dopuszczalne są zmiany wynikające ze zmiany planu zajęć lekcyjnych lub przyczyn niezależnych od prowadzących zajęcia.

2. Pomoce naukowe:

Nauczyciele prowadzący zajęcia będą korzystać z dostępnej literatury i opracowanych przez siebie materiałów dydaktycznych.

3. Procedury osiągania celów

Na zajęciach wyrównawczych z matematyki będą stosowane różnorodne metody nauczania (metody aktywizujące, praca z tekstem matematycznym) i odpowiednio dobrane formy organizacji lekcji (praca z całą grupą, praca w zespołach kilkuosobowych, praca indywidualna).

Praca uczniów będzie podlegała kontroli i ocenie (wypowiedź ustna, testy, kartkówki).

V. TREŚCI NAUCZANIA

Dział programowy	Forma kształcenia	Zakres tematyczny	Liczba godzin
1. Zbiór liczb rzeczywistych i jego podzbiory. Działania w zbiorze liczb rzeczywistych i ich własności	konwersatoria	1. Zbiór liczb rzeczywistych i jego podzbiory, liczby naturalne (liczby pierwsze), liczby całkowite, wymierne i niewymierne, rozwinięcie dziesiętne liczby rzeczywistej. 2. Prawa dotyczące działań na liczbach rzeczywistych. 3. Obliczenia procentowe. 4. Wartość bezwzględna, metody rozwiązywania i interpretacja geometryczna równań i nierówności z wartością bezwzględną. 5. Potęga o wykładniku wymiernym oraz prawa działań na potęgach o wykładniku wymiernym. 6. Wzory skróconego mnożenia. 7. Pojęcie logarytmu, własności logarytmu.	1 1 1 2 2 1 2
2. Funkcje i ich własności.	konwersatoria	1. Definicja funkcji liczbowej, dziedzina i zbiór wartości funkcji. 2. Miejsce zerowe funkcji. 3. Wykres funkcji i jej własności (monotoniczność, najmniejsza i największa wartość funkcji). 4. Przesunięcie wykresu funkcji o wektor. 5. Przekształcenie wykresu funkcji w symetrii względem osi OX i OY. 6. Własności funkcji liniowej. 7. Równoległość i prostokątność wykresów funkcji liniowych. 8. Zastosowanie funkcji liniowej do opisywania zjawisk z życia codziennego. 9. Układy równań pierwszego stopnia z dwiema niewiadomymi. 10. Rozwiązywanie zadań tekstowych z zastosowaniem równań, nierówności i układów równań liniowych.	1 1 4 1 1 2 1 1 1 3
3. Funkcje trygonometryczne	konwersatoria	1. Funkcje trygonometryczne kąta ostrego w trójkącie prostokątnym. 2. Wartości funkcji trygonometrycznych dla kątów 30° , 45° i 60° . 3. Podstawowe tożsamości trygonometryczne.	2 2 2

		4. Wyznaczanie wartości funkcji trygonometrycznych na podstawie znajomości jednej z funkcji.	2
4. Geometria płaszczyzny	konwersatoria	1. Twierdzenie Talesa i jego zastosowanie w zadaniach. 2. Kąty i koło (kąąt środkowy, kąąt wpisany, kąąt dopisany do okręgu). 3. Podział trójkątów. Suma kątów w trójkącie. Nierówność trójkąta. Twierdzenie Pitagorasa. Twierdzenie odwrotne do twierdzenia Pitagorasa. 4. Wysokości w trójkącie. Środkowe w trójkącie. 5. Okrąg opisany na trójkącie. Okrąg wpisany w trójkąt. 6. Podobieństwo trójkątów. 7. Podział czworokątów. Podobieństwo czworokątów. 8. Pole trójkąta i pole koła. 9. Pola czworokątów. 10. Pola figur podobnych.	2 1 1 1 1 1 1 2 3 1
5. Funkcja kwadratowa	konwersatoria	1. Definicja i własności funkcji kwadratowej, przekształcenia wykresu funkcji kwadratowej 2. Postać kanoniczna i iloczynowa funkcji kwadratowej. 3. Najmniejsza i największa wartość funkcji kwadratowej w przedziale domkniętym. 4. Badanie trójmianu kwadratowego, zadania optymalizacyjne. 5. Równania kwadratowe. 6. Nierówności kwadratowe. 7. Zadania tekstowe prowadzące do równań i nierówności kwadratowych.	2 3 2 2 1 2 3
6. Geometria analityczna	konwersatoria	1. Odległość punktów w układzie współrzędnych. Współrzędne środka odcinka. 2. Równanie kierunkowe prostej. 3. Równanie ogólne prostych. 4. Badanie równoległości i prostopadłości prostych. 5. Równanie okręgu. 6. Wzajemne położenie prostej i okręgu	1 1 1 2 2 2
7. Wielomiany i wyrażenia wymierne	konwersatoria	1. Wielomian jednej zmiennej, równość wielomianów. 2. Dodawanie, odejmowanie i mnożenie wielomianów. 3. Pierwiastek wielomianu, pierwiastek wielokrotny.	1 1 1

		<ul style="list-style-type: none"> 4. Rozkład wielomianów na czynniki. 2 5. Równania wielomianowe. 2 6. Działania na wyrażeniach wymiernych (dziedzina wyrażenia). 2 7. Proste równania wymierne. 1 8. Rozwiązywanie zadań tekstowych. 2 	
8. Ciągi liczbowe	konwersatoria	<ul style="list-style-type: none"> 1. Określenie ciągu liczbowego, sposoby jego opisywania. 1 2. Monotoniczność ciągu. 1 3. Ciąg arytmetyczny (definicja, wzór na n-ty wyraz, wzór na sumę n początkowych wyrazów ciągu). 4 4. Ciąg geometryczny (definicja, wzór na n-ty wyraz, wzór na sumę n początkowych wyrazów ciągu). 4 5. Oprocentowanie lokat i kredytów (procent prosty i składany). 2 	
9. Rachunek prawdopodobieństwa	konwersatoria	<ul style="list-style-type: none"> 1. Zliczanie obiektów w prostych sytuacjach kombinatorycznych, drzewa stochastyczne, zasada dodawania i mnożenia. 3 2. Zbiór zdarzeń elementarnych, działania na zdarzeniach. 1 3. Prawdopodobieństwo i jego własności. 2 4. Zastosowanie klasycznej definicji prawdopodobieństwa w zadaniach. 2 	
10. Elementy statystyki opisowej	konwersatoria	<ul style="list-style-type: none"> 1. Dane statystyczne i ich klasyfikacja. 1 2. Średnia arytmetyczna, średnia ważona, mediana i odchylenie standardowe z próby. 1 	
11. Figury geometryczne w przestrzeni.	konwersatoria	<ul style="list-style-type: none"> 1. Płaszczyzny i proste w przestrzeni, kąt między prostą i płaszczyzną, kąt dwuścienny. 1 2. Graniastosłupy – podział, pole powierzchni, objętość. 4 3. Ostrosłupy – podział, pole powierzchni, objętość. 4 4. Bryły obrotowe: walec, stożek i kula. 1 5. Pole powierzchni i objętość brył obrotowych. 4 	
12. Powtórzenie zdobytych wiadomości i umiejętności		<ul style="list-style-type: none"> 1. Działania w zbiorze liczb rzeczywistych. 2 2. Funkcje i ich własności. 2 3. Geometria płaszczyzny. 2 4. Funkcje trygonometryczne. 2 5. Funkcja kwadratowa. 2 6. Geometria analityczna. 2 7. Wielomiany i wyrażenia wymierne. 2 8. Ciągi liczbowe. 2 9. Rozwiązywanie zestawów zadań maturalnych. 8 	

VI. PRZEWIDYWANE OSIĄGNIĘCIA UCZESTNIKÓW

I. Zbiór liczb rzeczywistych i jego podzbiory. Działania w zbiorze liczb rzeczywistych i ich własności

Uczeń potrafi:

- stosować pojęcie liczb pierwszych i złożonych, cechy podzielności liczb naturalnych oraz jak znajduje się NWD i NWW liczb naturalnych;
- wykonywać się działania na ułamkach;
- wyznaczyć rozwinięcia dziesiętne, przybliżenia liczb i szacować wyrażenia liczbowe, określać, czy wynik obliczeń jest liczbą wymierną;
- stosować pojęcie procentu i punktu procentowego;
- rozwiązać proste równania i nierówności z wartością bezwzględną;
- obliczyć potęgi o wykładnikach wymiernych z zastosowaniem własności działań na potęgach o wykładniku wymiernym i rzeczywistych;
- obliczyć pierwiastki, w tym pierwiastki stopnia nieparzystego z liczb ujemnych, stosując prawa działań na pierwiastkach arytmetycznych;
- zastosować w obliczeniach podstawowe własności logarytmu (wzór na logarytm ilorazu, iloczynu, potęgi).

II. Funkcje i ich własności

Uczeń potrafi:

- opisywać funkcję za pomocą różnych sposobów (graf, wzór, tabela, wykres, opis słowny);
- odczytać z wykresu funkcji: dziedzinę, zbiór wartości, miejsca zerowe, maksymalne przedziały monotoniczności funkcji;
- naszkicować wykres funkcji o podanych własnościach;
- opisywać, interpretować i przetwarzać informacje wyrażone w postaci wzoru lub wykresu funkcji;
- przesuwając równolegle wykres funkcji o dowolny wektor;
- przekształcać wykres funkcji przez symetrię względem osi OX, osi OY i początku układu współrzędnych;

- sporządzać wykresy funkcji liniowej;
- wyznaczyć wzór funkcji liniowej;
- znaleźć równania funkcji liniowych, których wykresy są równoległe lub prostopadłe do danej funkcji liniowej;
- zastosować funkcję liniową do opisu zjawisk z życia codziennego;
- rozwiązywać równania i nierówności liniowe oraz układy równań pierwszego stopnia z dwiema niewiadomymi.

III. Funkcje trygonometryczne

Uczeń potrafi:

- wyznaczać wartości funkcji trygonometrycznych dla kątów ostrych w trójkącie prostokątnym;
- obliczać wartości funkcji trygonometrycznych dla kątów 30° , 45° , 60° ;
- zastosować podstawowe związki między funkcjami trygonometrycznymi kąta ostrego;
- znając wartość jednej funkcji trygonometrycznej, wyznaczyć wartości pozostałych funkcji tego samego kąta ostrego.

IV. Geometria płaszczyzny

Uczeń potrafi:

- zastosować twierdzenie Pitagorasa i twierdzenie Talesa;
- skorzystać ze związków między kątem środkowym, wpisanym i kątem między styczną a cięciwą okręgu;
- wykorzystać własności figur podobnych w zadaniach praktycznych;
- obliczać obwody i pola figur płaskich (trójkąta, koła, kwadratu, prostokąta, równoległoboku, rombu, trapezu).

V. Funkcja kwadratowa

Uczeń potrafi:

- wyznaczać wzór funkcji kwadratowej;
- wyznaczać miejsca zerowe funkcji kwadratowej oraz wartość największą i najmniejszą funkcji kwadratowej w przedziale domkniętym;

- przedstawiać trójmian kwadratowy w postaci ogólnej, kanonicznej i iloczynowej;
- sporządzać wykresy funkcji kwadratowych i je przekształcać;
- zastosować zasady rozwiązywania równań i nierówności kwadratowych, a rozwiązanie potrafi zapisać w postaci sumy przedziałów;
- wykorzystać własności funkcji kwadratowej do rozwiązywania zadań (w tym również umieszczonych w kontekście praktycznym).

VI. Geometria analityczna

Uczeń potrafi:

- obliczyć odległości punktów w układzie współrzędnych;
- wyznaczyć współrzędnych środka odcinka;
- zastosować informacje o równaniu kierunkowym prostej;
- zapisywać równanie prostej w postaci ogólnej;
- zastosować warunki na równoległość i prostopadłość prostych w układzie współrzędnych;
- przekształcać równanie okręgu do postaci kanonicznej;
- wyznaczać współrzędne środka i promień okręgu;
- zapisywać równanie okręgu o zadanych własnościach (np. stycznego do jednej z osi układu);
- wyznaczyć współrzędne punktów wspólnych prostej i okręgu;
- określać wzajemne położenie dwóch okręgów opisanych równaniami.

VII. Wielomiany i wyrażenia wymierne

Uczeń potrafi:

- zastosować twierdzenie o równości wielomianów;
- dodawać, odejmować i mnożyć wielomiany;
- zastosować metody rozkładania wielomianów na czynniki (wyłączanie czynnika poza nawias, stosowanie wzorów skróconego mnożenia, grupowanie wyrazów);
- rozwiązywać równania wielomianowe;
- rozwiązywać zadania tekstowe prowadzące do równań wielomianowych;
- obliczać wartość liczbową wyrażenia wymiernego dla danej wartości zmiennej;
- skracać, rozszerzać dodawać, odejmować, mnożyć i dzielić wyrażenia wymierne;

- rozwiązywać zadania umieszczone w kontekście praktycznym, związane z proporcjonalnością odwrotną;
- rozwiązywać proste równania wymierne.

VIII. Ciągi liczbowe

Uczeń potrafi:

- stosować różne sposoby opisywania ciągów (wzór ogólny, wykres);
- badać monotoniczność ciągu;
- stosować w zadaniach poznane wzory dotyczące ciągu arytmetycznego (n -ty wyraz ciągu, suma n początkowych wyrazów tego ciągu);
- stosować w zadaniach poznane wzory dotyczące ciągu geometrycznego (n -ty wyraz ciągu, suma n początkowych wyrazów ciągu, średnia geometryczna);
- rozwiązywać zadania dotyczące lokat i kredytów.

IX. Rachunek prawdopodobieństwa

Uczeń potrafi:

- zliczać obiekty w prostych sytuacjach kombinatorycznych;
- zastosować zasadę mnożenia;
- przedstawiać pewne sytuacje kombinatoryczne na grafie w postaci drzewa i posługiwać się nimi w rozwiązywaniu zadań;
- określać zbiór zdarzeń elementarnych danego doświadczenia losowego, określać jego moc oraz określać zdarzenia elementarne sprzyjające danemu zdarzeniu;
- stosować własności prawdopodobieństwa w rozwiązywaniu zadań;
- rozwiązywać zadania z zastosowaniem „klasycznej definicji prawdopodobieństwa”.

X. Elementy statystyki opisowej

Uczeń potrafi:

- klasyfikować dane statystyczne;
- obliczać średnią z próby, medianę z próby i odchylenie standardowe z próby i interpretować te dane statystyczne.

XI. Figury geometryczne w przestrzeni

Uczeń potrafi:

- wyznaczać kąt między prostą a płaszczyzną;
- zastosować wiadomości o graniastosłupach;
- zastosować wiadomości o ostrosłupach;
- zastosować wiadomości o bryłach obrotowych.

VIII. BIBLIOGRAFIA

1. Kurczab Elżbieta, Kurczab Marcin, Świda Elżbieta „Matematyka. Program nauczania w liceach i technikach.”
2. Kurczab Elżbieta, Kurczab Marcin, Świda Elżbieta „Matematyka. Podręcznik i zbiór do liceów i techników. Zakres podstawowy – kl. I, II, III”
3. Informator o egzaminie maturalnym od 2010 roku z matematyki ze strony Centralnej Komisji Egzaminacyjnej

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Młodzieżowe Uniwersytety Matematyczne

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

---

Tezy do programu przedstawili:

Barbara Brzezicka

Anna Pękowska

Marek Krasiński

Korekta i opracowanie:

mgr Elżbieta Miterka

Analiza statystyczna wyników egzaminu gimnazjalnego oraz ocen końcowych z matematyki:

mgr Agnieszka Szumera

Nadzór merytoryczny i zatwierdzenie:

prof. dr hab. Zdzisław Rychlik

